

O'QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK MAHORAT VA KREYATIV YONDASHUV

Farg'ona ICHSHUI kasb-hunar maktabi

Maxsus fan o'qituvchisi

Askarova Fotima Araboy qizi

Annotasiya: *O'qituvchi faoliyatida pedagogik mahorat va kreyativ yondashuv haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *axborot texnologiyalari, pedagogik mahorat, kreyativ yondashuv, innovatsion metod, kasbiy faoliyat, ijodiy faoliyat.*

Bugungi kunda jadallik bilab rivojlanib borayotgan axborotlashtirish tizimi jamiyatimizning barcha sohalari qatorida ta'lim sohasini ham qamrab olmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalari sohasini yanada yanada takaomillashtirish chora-tadbirlari tog'risida"gi 2018-yil 19-fevraldagi PF-5349 - sonli hamda 2020 yil 5 oktyabrdagi PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to,g'risida"gi Farmonlari shuningdek, "Ozbekiston Respublikasida Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi faoliyatini tashkil etish to,g'risida"gi 2018-yil 19-fevraldagi 3549-sonli Qaroriga muvofiq jamiyatimizning boshqa sohaslarida bo'lganidek, maktabgacha ta'lim sohasida ham ta'lim jarayonlarida axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalaridan keng foydalanish ta'lim sifatini ta'minlovchi vositalardan biriga aylanmoqda.

Hozirgi bosqichda kasb-hunar maktab ta'lim tashkilotlari yetuk shaxslarni tarbiyalash va barkamol avlodni yetishtirishda muhim ahamiyatga ega bo'g'in sanaladi. Kasb-hunar maktab ta'lim tashkilotlari ma'naviy ishlab chiqarish sohasi bo'lib, uning mahsuli nafaqat yangi bilimlarni, yangi maqsadlarni, yangi qadriyatlarni va shaxsiy ma'nolarni egallash, balki o'qituvchining muhim kuchlarini ochib berish va rivojlantirishdir, uning intellektual, axloqiy va ijodiy salohiyatini ko'rsatib berishdan iborat. Ijodiy salohiyat - bu shaxsning o'zini o'zi anglashga yo'nalishini, tayyorligini va qobiliyatini belgilaydigan ijodiy faoliyatning zaruriy sharti va natijasi bo'lgan shaxsning dinamik, integrallangan xususiyati sanaladi.

Zamonaviy ilm-fan asosida insonning mavjudot sifatida tushunchasi yotadi. Insonning dunyoning transformatori, yangi munosabatlarni yaratuvchisi va o'zi sifatida mohiyati aynan ijodiy faoliyatda namoyon bo'ladi. Ijodkorlik elementlari insonning har qanday faoliyatida mavjud bo'lganligi sababli, odamlarning ijodkorligi nima uchun juda xilma-xil va ko'p qirrali ekanligini va nima uchun, ijodiy muammo qayerda paydo bo'lishidan va kim tomonidan hal qilinishidan qat'iy nazar - olim yoki o'qituvchining turli faoliyatlarida namoyon bo'ladi.

Mustaqil O'zbekistonimizda uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilinishi, yangi ta'lim standartlari asosida ta'lim va tarbiya jarayonini qayta tashkil etishga kirishilgan hozirgi kunda o'qituvchi faoliyatiga uning pedagogik mahoratiga alohida e'tibor berilmoqda.

Pedagogik faoliyat -bu o'qituvchining o'quvchilarga ta'lim va tarbiya berish, vazifalarini hal qilishga qaratilgan hamda pedagogik ta'sir ko'rsatish vositalari bilan amalga oshiriladigan professional aktivligidir

O'qituvchi mazkur faoliyat jarayonida o'qitadi, yo'l-yuriqlar ko'rsatadi, tarbiyalaydi, o'quv-tarbiya ishlarini tashkil qiladi, o'z malakasini oshirish uchun mustaqil bilim olishni rejalashtiradi, oqibat natijada o'zi ham kamol topadi, o'quvchilarni ham kamol toptiradi. Qayd qilib o'tilganlar bevosita va bilvosita pedagogik mahoratni shakllantirish uchun vosita bo'lib xizmat qiladi.

Pedagogik faoliyat aniq ko'rinishda bo'lsa o'qituvchi o'qitish, tarbiyalash va shaxsiy sifatlarni rivojlantirish vazifalarini aniq hal etishga harakat qiladi.

Har bir jamiyatda ham o'qituvchi ustoz muallim oldiga eng muhim vazifa jamiyat kelajagi bo'lgan yoshlarni tarbiyalash, ilm berish vazifasi qo'yilgan. Hozirgi kunda o'zining fidokorona mehnati bilan yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash sifatini oshirishga katta hissa qo'shayotgan ijodkor o'qituvchilar soni yil sayin ortib bormoqda. Jamoaviy muhitni yaxshi bo'lishi xam albatta pedagogik jarayonga ta'siri katta bo'ladi.

Zamonaviy ta'limda pedagogik jarayonni tashkil etishning yangi paradigmaticklarini ishlab chiqarish zarurati tug'iladi va bu esa pedagogikaning yangi innavotsion yo'nalishi bo'yicha kreativ pedagogikaga murojaat qilishga yordam beradi.

Kreativ pedagogika muammolari yaxlit pedagogik nazariya va boshqa ijtimoiy fanlar tizimida: pedagogika tarixi va ta'lim falsafasi, umumiy va kasbiy pedagogika va psixologiya, o'qitish va tarbiyalash usullari va texnologiyalari, kasbiy etik va boshqalarda ko'rib chiqiladi.

Kreativlik nima? Amerikalik psixolog Avraam Maslouning fikricha, bu har bir kishiga xos bo'lgan, lekin mavjud tarbiya, ta'lim va ijtimoiy amaliyot tizimi ta'sirida ko'pchilik tomonidan qo'yilgan ijodiy yo'nalishdir.

Lotinchada "kreativlik" nuqtai nazari. "Creatio" - "yaratish", "ijodkor" - "yaratuvchi", degan ma'nolarni anlatadi, lekin mohiyatan bu insonning ijodiy faoliyatining namoyon bo'lishidir.

Kreativ pedagogika - bu ijodiy ta'lim fani va san'atdir. Bu pedagogikaning majburlash pedagogikasi, hamkorlik pedagogikasi, tanqidiy pedagogika kabi pedagogika turlariga qarama-qarshi bo'lgan pedagogikaning bir turi. Kreativ pedagogika o'quvchilarni ijodiy fikrlashga, kelajagini yaratuvchisi bo'lishga o'rgatadi.

Kreativ pedagogika, har qanday fanga, xoh matematika, xoh fizika, xoh tillar, xoh iqtisod bo'lsin, qo'llanilish mumkin bo'lgan pedagogikadir. Ma'lum darajada aytish mumkinki, uning metodologiyasi o'qitish va o'rganish jarayonini o'zgartiradi.

Kreativlikni rivojlantirishning bosh maqsadi bu o'quvchilarning aqliy faoliyati va mantiqiy fikrlashini rivojlantirishdan iborat. Buning uchun biz talaba erishgan bir oz oldin fikrga emas, balki biroz yuqoriroq bo'lgan talablarni qo'yishimiz kerak

Kreativ fikrlaydigan o'qituvchiga qo'yiladigan zamonaviy talablar bo'lishi kerak, u axborotchi emas, balki o'quvchilarning individual maslahatni o'z ichiga oladi (koordinator), boshqaruvchi (menejer), muloqot tashkilotchisi, bo'lishi kerak. O'qituvchi bilimlarni o'zlashtirishning eng samarali usullarini izlashni qo'llab- va boshqaradi, qiziqarli kashfiyotlarni rag'bat qiladi, muvaffaqiyatsiz urinishlarni tahlil qiladi, o'quvchilarni mag'lub va g'alabalarni amalga oshirishga undaydi.

Kasbiy va ijodiy faoliyatni faol o'zlashtirish, uni samarali amalga oshirish jismoniy'nikma va ko'rinishdagi ko'nikmalarni rivojlantirishni, kasbiy ishni rivojlantirishni individual uslublari va usullarini ishlab chiqarishni rivojlantirishni, balki ijod metodologiyasini o'zlashtirishni, ijodiy fikrlashni rivojlantirishni va o'z oladi. Ijodiy shaxsning natijalarini amalga oshirilgan ijodiy faoliyatga va olingan ijodiy materiallarga mos keladigan shaxsiy ishlab chiqarish va deb ta'riflash mumkin. Bu jarayonning sur'ati va traektoriyasi psixologik va ijtimoiy, shaxsning o'z faoliyati va ijodiy xususiyatlari, shaxsning kasbiy faoliyati, hayotiy voqealari va hayotiy faoliyati aniqlangan

Jamoadi ijodiy muhit yaratish har bir o'qituvchi ning individual xususiyatlari, imkoniyatlari va qobiliyatlarini yaxshi bilishni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda asosiy rolning uning kasbiy faoliyati va o'zini takomillashtirish istagi egallaydi. Qobiliyatlarning rivojlanishi har bir o'qituvchi chi egallashi kerak bo'lgan pedagogik mahorat va qobiliyatlarga bevosita bog'liqdir..

Pedagogik faoliyatda reproduktivlikning ko'p darajali tuzilishga ega ekanligi haqiqatan ham kam baholanadi: bilimlarni noaniq qayta aytib berishdan tortib, ko'plab tashqi omillarni hisobga olgan holda materialni moslashtirish qobiliyatigacha. Reproaktivlik - bu o'zgaruvchan sharoitlarda o'zlarining pedagogik faoliyatini tiklash qobiliyatini va anglatadi. Pedagogik ishning ustasi - bu psixologik-pedagogik va dolzarb mavzudagi yuqori malakali mutaxassis bo'lib, u kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni yuqori darajada qayta ishlab chiqarishga qodir shaxsdir. O'qituvchi ning kasbiy mahorat darajasi uning malakasiga (pedagogik, ijtimoiy-psixologik, differentsial-psixologik), shuningdek, kasbiy va pedagogik fikrlashning rivojlanish darajasiga bog'liq. Pedagogik ijodkorlik yuqori kasbiy va pedagogik kompetensiyaga asoslangan bo'lsa samarali bo'ladi. Afsuski, ko'p hollarda bu kompetensiya mavjud emas, bu didaktogen omillarga olib keladi. Haqiqiy pedagogik ijodkorlik yangilikning sub'ektiv emas, ob'ektiv mezoniga, ijodiy faoliyat natijalariga mos keladi. Pedagogik ijodkorlikni tushunishda, agar kimdir ob'ektiv mezoniga rioya qilsa, bu mezoniga o'n minglab o'qituvchi lardan faqat bir nechtasi javob beradi degan fikr paydo bo'lishi mumkin. Ammo bu noto'g'ri. Ushbu keng tarqalgan xato natijani noto'g'ri tushunishga asoslangan. Darhaqiqat, o'qitish yoki tarbiyalashning ob'ektiv yangi texnologiyalarini yaratadigan o'qituvchi lar juda kam. Ammo allaqachon yaratilgan taniqli usul va metodlarni birlashtirgan har qanday dars, amaliy mashg'ulot ma'lum darajada ijodkorlik natijasidir. Buni ma'lum elementlardan yangi tizimni yaratish allaqachon ijodkorlikning namoyon bo'lishi bilan tasdiqlaydi. Har bir mashg'ulotni qurish va o'tkazish ijodkorlikni talab qiladi. Har qanday dars nafaqat uni amalga oshirishning ma'lum

sxemalarini, balki har doim guruhning va alohida o'quvchi larning turli xil ijtimoiy-psixologik holatini, shuningdek har bir insonning o'ziga xos xususiyatlarini o'z ichiga oladi.

Kasb-hunar maktab ta'lim tashkilotlarida o'qituvchilarining kasbiy faoliyati va uning ijodkorlikgi muhim ahamiyatga ega. Har bir o'qituvchi o'zining ijodiy fikrlashi va faoliyati oraqali o'quvchi larning rivojlanishiga ma'lum darajada o'z hissasini qo'shadi. Shunday qilib ijodkorlik o'qituvchi ning muhim sifatlaridan biridir. Har bir darsga kirishdan oldin o'qituvchi ma'lum darajada ijodiy izlanishlar olib borishi uning kasbiy faoliyatini muvaffaqiyatini ta'minlab beradi.

O'qituvchining kasbiy mahorati – bu ma'lum shaxsiy (o'quvchi larni sevishi, mehribonligi, hayrixohligi va h.k) va kasbiy (bilimdonligi, javobgarlikni his qilishi, ijodkorligi eruditsiyasi va h.k.)

Pedagogik sohada: o'quvchi larni sevish va ular bilan ishlashga qiziqish, pedagogik ishni sevish, ruhiy pedagogik ziyraklik va kuzatuvchanlik, pedagogik nazokat, pedagogik tasavvur, tashkilotchilik qobiliyati, xaqqoniylik, dilkashlik, talabchanlik qat'iylik va maqsadga intilish, vazminlik, o'zini tuta bilish kasbiy layoqatlilik. Bilim sohasiga: keng ilmiy saviya, ma'naviy ehtiyoj va qiziqish, intellektual qiziqish, yangilikni his qila bilish. Faoliyatlar kishini o'ziga duch kelgan hodisalarni tahlil qilish va umumlashtirish tajribasibilan boyitadi. Pedagogik malaka-egallagan bilim va ko'nikmalarni faoliyatning ma'lum turini egallab olish, yaxshi bajara olish qobiliyatidir.

Pedagogik madaniyat-o'qituvchi lik burchi, mas'uliyati, qadr-qimmat, vijdoni, axloqiy e'tiqodini nazarda tutib, pedagogning talabchanligi, adolati, komilligi, rostgo'yli, to'g'riligini anglatadi. Pedagogik mahorat tizimida pedagogik nazokat (takt)–pedagogning pedagogik maqsadga muvofiq, foydali, qimmatli harakatlarining o'lchovi, me'yori va ta'sir vositasining chegarasi sifatida xarakterlanadi. Pedagogik mahoratning qayd qilingan tarkibiy qismlari pedagogning kasbiy xususiyatlarini boyitadi va uni mohirlik sari yetaklaydi va o'qituvchi da pedagogik mahorat malakalarining tarkib topishiga yordam beradi.

Ammo, o'z kasbining mohir ustози bo'lish uchun faqatgina ularga tayanib, ish tutish kutilgan natijani bermasligi mumkin. Buning uchun muntazam ravishda pedagogik fikrlash, pedagogik o'ylash, pedagogik ish tutish lozim bo'ladi. Bu deganimiz, o'z faoliyatini pedagogik hodisalarni, vaziyatlarni tahlil qilish, ularning har bir bog'lanish joylarini anglashga intilish, kunlik natijalarni mustaqil ravishda tahlil qilishi va yangi ta'lim-tarbiyaga doir g'oyalarni avvalgilari bilan taqqoslay olishga odatlanishi ham lozim bo'ladi. Asosiy pedagogik-psixologik muammolarni topa olish ularni hal etishning eng qulay yo'llarini topish ustida o'ylash ham kerak.

Insonparvarlik- insonning qadri erkinligi baxt-saodati teng huquqliligi to'g'risida insoniylikning barcha tamoyillarini yuzaga chiqarish uchun shart-sharoitlar yaratib berish haqida g'amxo'rlik qilishni ifodalovchi tushuncha. Pedagoglarning individual psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda o'z imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanish; oldindan aniqlanayotgan vaziyatlarga nisbatan to'g'ri munosabatda bo'lish, o'z g'alalar muvaffaqiyatini oqilona baholash, moddiy va ma'naviy rag'batlantirishda adolatlilik.

. Ijodkor shaxsni saqlab va ijodiy ta'lim o'rtasida yaqin bog'liqlik mavjuddir.

Bugungi kunning eng dolzarb vazifasi ham kelajak egalari bolgan yosh avlodga ta'lim sifatli ta'lim va tarbiya berishdan iborat.

O'qituvchi turli manbalarni qidirib, mustaqil ravishda o'z shaxsini va kasbiy faoliyatini oshirib borish uchun ulardan foydalanadi. Pedagogik mahoratini takomillashtirish uchun o'qituvchi jahon va milliy miqyosdagi zamonaviy o'qitish metodlari haqida xabardor bo'lishi hamda o'z ustida ishlashi darkor.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Pedagogika: 1000 ta savolga 1000 ta javob/ Met.qo'll.U.I.Inoyatov, N.A.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Inog'omova. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2012.
2. Hoshimov K va boshqalar. Pedagogika tarixi //Pedagogika oliy o'quv yurtlari va dorilfununlar talabalari uchun O'quv qo'llanma. - Toshkent, O'qtuvchi, 1996, - 301-bet.
3. Mahkamov U, Tillaboeva N, Tillaboeva SH. Pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. T.: 2003 y
4. Уринова, Ф. У., & Эркинова, Ш. Ё. (2013). Значение инновационной индивидуальной работы в повышении эффективности самостоятельной учебной деятельности студентов. Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук, (12-2).
5. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.
6. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. Universum: технические науки, (8-1 (77)), 27-29.
7. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). TA'LIM TIZIMIDA KO'ZI OJIZ O'QUVCHILARNI INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALAR. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(5), 990-993.
8. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. Scientific Impulse, 1(2), 535-537.
9. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). NEYRON TARMOQLARNING TASNIFI. Scientific Impulse, 1(3), 757-763.
10. Hamidullo o'g'li, Tursunov Hojiakbar, and Boymuratov Erkin Kamolovich. "IMKONIYATI CHEKLANGAN O 'QUVCHILAR BILAN ISHLASH TAJRIBASI." Scientific Impulse 1.7 (2023): 648-653.